

OVER ECONOMIE EN ECOLOGIE

Op 12 november 1987 werd in Arnhem een bijeenkomst over „Ecologie en Economie” gehouden. Hij werd georganiseerd door de Centrale Raad voor de Milieuhygiëne en door de Natuurbeschermingsraad. De Stichting Bos en Hout was vertegenwoordigd door Ir. J. T. Wassink, adviseur van de Stichting. Van hem is dit Bos en Hout bericht.

Algemene impressie

„Ach, waren alle mensen wijs,
en deden daarbij wel.
De aarde was een paradijs,
Nu is zij vaak een hel.”

Deze fraaie conclusie, strofen van Vader Cats, duikt in de herinnering op bij het terugdenken aan de bijeenkomst „Ecologie en Economie” op 12 november 1987 in Arnhem. Een fraaie en op zich juiste conclusie, die echter geen enkele creatieve oplossing voor de problemen in de wereld biedt.

De vergadering was verdeeld over 7 secties; de Stichting Bos en Hout woonde de sectievergadering „Tropisch Hout” bij. Doel was te komen tot beleidslijnen ten aanzien van de bescherming van ecologische waarden. In de praktijk echter was het eigenlijk weer het oude liedje. Een deel van de referaten en vooral de discussie waren voornamelijk gericht op het schetsen van wat er allemaal mis is in de wereld en wat er zou moeten veranderen (het beleidsdoel), terwijl sociaal en economisch verantwoorde oplossingen (de beleidslijnen: het eigenlijke onderwerp van de studiedag) nauwelijks aan bod kwamen. Want daarbij gaat het kennelijk nog steeds om een weinig ontwikkeld gedachtenveld en zo lijkt het voorlopig helaas te blijven.

De Stichting Bos en Hout, ook in het forum vertegenwoordigd, heeft geprobeerd daar met positieve ideeën over toekomstige beleidslijnen te komen, maar de eerste reacties waren nogal lauw. Hoe het besprokene verder doorwerkt moeten wij afwachten; dat moet onder meer blijken uit het eindrapport dat nog

wel enige maanden op zich zal laten wachten.

Aan de andere kant...

In de ontwikkelingslanden, aan de andere kant van de aarde, aan de andere kant van de Noord-Zuidgrens, heeft men te maken met de andere kant van de medaille. Daar moet men het gewenste en het noodzakelijke realiseren. Daarom

is het zo opvallend dat bij alle publiciteit rond de bedreiging van de ecologische waarden en rond de eisen die in dat verband worden gesteld, weinig of niets gepubliceerd is over de daaruit voortvloeiende problematiek voor de beleidsmakers in de tropenlanden. (Voor alle duidelijkheid: Dit Bos en Hout Bericht is uiteraard geschreven in samenhang met de discussie rond tropenbos en tropenhout.)

Toch was het doel van de studiedag van 12 november het inzicht te verdiepen in de samenhang tussen het economische denken enerzijds en het beleid ten aanzien van de milieuproblematiek anderzijds.

Van de zijde van de Stichting Bos en Hout werd daarom in het forum de schijnwerper gericht op de mogelijkheden en de onmogelijkheden voor beleidsmakers en (bos)beheerders in de tropen om aan de theorieën gestalte te geven, om ze in praktijk te brengen. Het was een harde opsomming van de werkelijkheden, waarbij een waarde-oordeel geen enkele zin heeft. Over die werkelijkheden gaat het volgende.

Voor grote bevolkingsgroepen in de tropen is bos een soort van „supermarkt” voor zeer uiteenlopende primaire menselijke behoeften.

Het eerste-lijns economisch belang van

tropisch bos

In de eerste plaats moet worden geconstateerd dat de Mens/Bos relatie voor de bevolking van de tropen op een heel specifiek niveau ligt en dat betekent op een totaal ander niveau dan in Nederland en de overige geïndustrialiseerde landen. Voor grote bevolkingsgroepen in de tropen is het bos een creatie van ongeziene krachten, waarvan gebruik kan worden gemaakt door de mens mits aan bepaalde (religieus gebaseerde) voorwaarden wordt voldaan. Dan vervult het bos voor hem de rol van supermarkt, maar dan wel een supermarkt van vitaal belang waar een groot aantal zeer uiteenlopende behoeften kan worden gedekt, van medicijnen en voedsel tot bouw- en brandhout. Een eerste-lijns economisch belang dat in de westerse wereld, in een dusdanige diversiteit sinds lang niet meer voorkomt, dat sinds eeuwen een gepasseerde integratie

bosfunctie is. Voorzover de westerse mens voor zijn materiële behoeften nog van bos afhankelijk is (houtprodukten!) kent en ziet hij het verband tussen die behoeften en dat bos nauwelijks meer.

Ondanks het feit dat in dit opzicht met het zich verder ontwikkelen van de geldeconomie ook in de tropenlanden veranderingen optreden, worden beleidsmakers en beheerders van tropenbos nog steeds gedwongen om met de geschetste eeuwenoude situatie rekening te houden als achtergrond voor hun handelen. Doen zij dat niet, dan boeten zij in meer of mindere mate in aan gezag, en dat schaadt hun positie. Bij het inschatten van de houding van politici ten aanzien van wat wij in beleidsopzicht wenselijk achten, moet steeds in gedachten worden gehouden dat politici primair rekening houden met politieke winst of politiek verlies, voor hen verbonden aan het zich uitspreken over het te voeren beleid. Dit geldt voor politici, waar ook ter wereld, ook in de tropische landen.

Keuze-problemen voor de politicus

De beleidsmaker in de tropen heeft, naast het kiezen uit *wenselijkheden* echter in de eerste plaats te maken met heel fundamentele *noodzakelijkheden* waarbij oplossing of vermindering van het voedselprobleem een noodzakelijkheid van de eerste orde is. Dat betekent, dat hij voedselproductie maar ook werkgelegenheid tot het maximaal haalbare moet scheppen en handhaven. Aan deze problematiek hangt in de tropen het wel duurste politieke prijskaartje: Daarvan hangt af of zijn positie bij de achterban wordt versterkt of verzwakt, daardoor kan zelfs worden bepaald of hem (politiek) leven of dood beschoren is. Hij kiest derhalve voor handhaving van het bos *indien dat voor zijn volk voldoende interessant en van voldoende belang is*. Hij zal het bos dan ook daadwerkelijk beschermen wanneer zijn regering en, let wel, zijn beheersapparaat daartoe voldoende macht hebben. Hij zal daarentegen het bos opofferen indien het voedselbelang en dus het

Het economisch belang van het bos in de tropen is bepalend voor het voortbestaan van het bos.

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

belang van omzetting van bos in landbouwareaal groter is dan dat van de bouseconomie. Het wegnemen van het economisch belang van het bos of het voeren van obstructie daartegen, vanuit welk motief dan ook, heeft dientengevolge een negatief effect op het voortbestaan van het bos, dus op de bosbescherming zoals deze in het westen als noodzakelijk wordt gezien.

Welvaartsstijging en bosbescherming

Het binnenlandse economisch belang van het bos en daarmee de kans op een verantwoord bosbeheer worden echter gestimuleerd door groeiende welvaart in de betrokken tropische landen zelf. Er ontstaat dan een grotere behoefte aan hout en houtprodukten zoals bouw hout, meubelhout en vooral papier. Vooral het laatste kan overigens ook de introductie betekenen van monocultures van veelal niet-inheemse houtsoorten.

Houtexport en bosbescherming

De export van hout is voor veel tropenlanden een belangrijke bron van deviezen die nodig zijn om de eigen economie te stimuleren. Dat sluit overigens niet uit dat cijfermatig deze export een zeer beperkt aandeel heeft in het totale gebruik van tropisch hout.

De bereidwilligheid van de beleidsmakers in de tropische landen om van deze inkomstenbron af te zien, kan op nul worden gesteld. Beperkende maatregelen ten aanzien van de export van houtprodukten, vooral rondhout, zoals die tot nu toe zijn uitgevaardigd, zijn alle gestoeld op het begrijpelijke eigenbelang: Het betrokken exportland wil de toegevoegde waarde in eigen land houden, mede ten gunste van de werkgelegenheid aldaar. Pogingen in geïndustrialiseerde landen om door voorschriften of door een boycot de import van tropisch hout en houtprodukten te beperken, hebben daarom weinig kans om ook maar enige sympa-

thie te ontmoeten van de kant van de beleidsmakers in de tropen.

Daarbij dient verder niet te worden vergeten dat de betrokken exporterende landen steeds mogelijkheden zullen behouden om hun produkten elders af te zetten. In bijvoorbeeld Europa zullen beslist niet alle landen belemmerende maatregelen accepteren, onder meer omdat zijzelf grote belangen in deze handel hebben, zowel in eigen land als in de tropen. Men kan hierover denken wat men wil, maar het is, alweer, een harde werkelijkheid.

Zachthout-producerende westerse landen zullen zich om politieke redenen zeer terughoudend opstellen als het gaat om acties tegen import van tropisch hout, teneinde niet het odium van oneerlijke concurrentie op zich te laden. De exporterende tropenlanden zullen overigens steeds hun produkten kunnen slijten in die gebieden die te weinig of zelfs in het geheel geen eigen commerciële rondhout-productie hebben zoals China, Korea,

De export heeft een beperkt aandeel in het totale gebruik van tropisch hout.

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

Taiwan, de Arabische Staten, vele staten in Afrika etcetera.

Andere producenten van tropisch hout kunnen hun eigen binnenlandse verbruik sterk uitbreiden (zoals Brazilië) of hun hout (gedwongen) gebruiken als tegenwaarde in barter-overeenkomsten.

De rol van de ITTO

Het is wellicht goed om hier nog even de ITTO, de International Tropical Timber Organization naar voren te halen. Er bestaat een opvatting dat via deze organisatie zeker veel te bereiken zou zijn op het gebied van de bescherming van tropisch bos.

De ITTO is gesticht in het kader van een handelsovereenkomst. Zij wil echter haar doelstellingen bereiken met in achtneming van de bescherming van de ecologische waarden van tropisch bos. Dat is een goede zaak. Bij vergaderingen in Genève waarin deze overeenkomst is voorbereid, is echter zeer duidelijk gebleken dat de betrokken partijen, producenten zowel als consumenten, zich primair richten op de bescherming van hun eigen economie, hun eigen werkgelegenheid. Dat is, alweer, de realiteit.

Indien binnen de ITTO teveel aandacht geschonken wordt aan het beschermingsaspect ten koste van de aandacht voor de betrokken economische belangen, dan kan worden verwacht dat deze organisatie een dode letter wordt doordat de producentenlanden zich eerst afwerend en vervolgens afzijdig gaan opstellen. Derhalve, indien de ITTO gezien wordt als een ideale drager van ecologisch streven, zal er zorgvuldig op moeten worden gelet dat deze drager niet onderuit wordt gehaald.

Conclusie

De Stichting Bos en Hout is van mening dat ten aanzien van het ecologie-beleid van Nederlandse instanties en organisaties het volgende in acht genomen zou moeten worden.

Bij de benadering van diegenen die in de tropen direkt of indirekt met het beheer, de exploitatie en het beleid ten aanzien van de bossen te maken hebben, moet meer dan nu rekening worden gehouden met de verschillen die er bestaan met de Nederlandse en in het algemeen de westerse situatie. Daarbij valt te denken aan volksaard, cultuur, economische prioriteiten en de politieke en uitvoerende macht van de betreffende regeringen. Agressieve benaderingsmethoden zoals wij die, vooral de laatste decennia, hebben ontwikkeld kunnen beter plaatsmaken voor diplomatie, begrip en geduld. Zo niet, dan wordt er weinig of niets bereikt. Als onze opstelling tot „gezichtsverlies“ leidt, dan resulteert dit in een hartgrondige tegenwerking. Een duidelijk signaal in dit verband is het steeds meer gehoorde principiële standpunt van de kant van de tropenlanden dat men geen inmenging duldt in het soevereine beschikkingsrecht van deze landen over de eigen grondstoffen.

Naschrift

Het Forum voor de discussie over Tropisch Hardhout (Sectie II) bestond uit: Prof. Stortenbeker (L.U.) voorbereidingscommissie.

Prof. Van Maaren (L.U.) discussieleider,
De heer Kuperus (N.H.B.) hoofdreferent,
Prof. Oldeman (L.U.) co-referent,
Ir. Wassink (S.B.H.) co-referent,
Ir. v.d. Giessen (W.M.F.) co-referent.

Toehoorders en deelnemers aan de discussie:

Ongeveer 30 personen.

De Stichting Bos en Hout stelde activiteiten voor op het gebied van:

- Het project Tropenbos
- Agroforestry
- Introductie van minder bekende houtsoorten
- Beter gebruik van de gevelde boom.

Deze activiteiten zullen een verminderend gebruik van bos ten gevolge hebben, zonder schade te berokkenen aan de nationale economie en daarmee de sociale vooruitgang van de betrokken landen.

Ir. J. T. Wassink

(foto's F. Hoogervorst, Amsterdam)

Stichting
Bos en Hout
Bosrandweg 5,
postbus 253
6700 AG Wageningen
Tel. 08370-10121

The logo for Stichting Bos en Hout (SBH) consists of the letters 'SBH' in a large, bold, stylized font. The letters are black with a white outline, giving them a three-dimensional appearance. The 'S' and 'B' are connected, and the 'H' is separate. The overall style is modern and professional.